

Banász Zsuzsanna

Hazánk közbiztonsága nemzetközi összehasonlításban¹

DOI 10.17047/HADTUD.2019.29.1-2.112

Az érzékelt életminőségben meghatározó szerepet tölt be a közbiztonság. A kutatás hazánk közbiztonságát mutatja be a Numbeo nevű szervezet felmérése alapján, nemzetközi összehasonlításban.

A legtöbb emberben közvetlenül vagy közvetve felmerül az egyes országokhoz vagy településekhez kötődő életminőség, és ezen belül a közbiztonság kérdése. Előbbire példa, amikor lakóhelyet választ, utóbbira példaként említhető az az élethelyzet, amikor turistaként utazási célról dönt. (Michalkó 2010) Érintettek azok az egyetemisták is, akik egy félévet külföldi oktatási intézményben szeretnének tölteni, például Erasmus program keretében. A külföldi intézmény kiválasztásakor olyan weboldalakokat hívnak segítségül, amelyen elérhetők az intézmény városának életszínvonalára vonatkozó információk, például az albérletek és egyéb hétköznapi fogyasztási cikkek árai, közbiztonságára vonatkozó információk. Ezek a honlapok megkönnyítik a választásainkat.

A tanulmány tárgyát egy olyan online felületen (a Numbeo nevű szervezet honlapján) elérhető adatok jelentik, amelyek az életminőséggel, és az ezt meghatározó indikátorokkal kapcsolatos adatokat publikálnak a világ országairól és városairól. Az életminőség egyik meghatározója a közbiztonság. A kutatás célja annak bemutatása, hogy hazánk hol foglal helyet a nemzetközi közbiztonság-térképen.

A tanulmány a továbbiakban a következő felépítést követi. Az első fejezetben összefoglalja, hogy a szakirodalom szerint az életminőséget mely tényezők befolyásolják, illetve hogy ezek a mérőszámok hogyan fejlődtek az időben. A második fejezetben bemutatja a Numbeo nevű szervezet erre vonatkozó folyamatos felmérésének módszertanát. A harmadik fejezet ismerteti a Numbeo legfrissebb statisztikáit nemzetközi, majd hazai szinten.² Végül az utolsó fejezet összefoglalja a megállapításokat.

---

1 Jelen publikáció/kutatás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 azonosítójú „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projekt keretében jött létre.

Az életminőséget meghatározó tényezők

Az életminőséget eleinte objektív indikátorokkal próbálták mérni. Nemzetközi vizsgálatokban leggyakrabban a Humán Fejlettség Indexét (Human Development Index – HDI) használták (Csíke András – Németh Nándor 2007), amelynek számszerűsítéséhez a bruttó hazai terméket (Gross Domestic Product – GDP) két indikátorral módosítják. Figyelembe veszik az ország lakosságának várható élettartamát, valamint az oktatás alapvető jelzőszámait (analfabéták aránya, általános, közép- és felsőfokú oktatásban résztvevők aránya). A HDI mutatónak a Központi Statisztikai Hivatal kidolgozta egy módosított verzióját, amelyben a GDP helyett az egy főre jutó adóköteles jövedelmet tekintik, az oktatási index helyett pedig csak a felsőfokú végzettségűek arányát. A lakosság várható élettartamán nem módosítottak, azt meghagyták a módosított mutató képzésében. (Józán 2008)

Az életminőség ezen objektív mutatói helyett egyre több szervezet dolgozott ki kérdőívet az emberek szubjektív jólétének mérésére, és ezek összegzéseként az országok életminőségének feltérképezésére. Hazánkban Kopp Mária és Martos Tamás (2011) javasolták az általuk kidolgozott Nemzeti Összjóléti Index használatát.

Léteznek olyan felmérések, amelyek keretében megkérdezik az embereket az érzékelt életminőség szubjektív meghatározóiról (papír alapú kérdőívben gondolkozva, ilyen kérdések szerepelnek akár több tíz oldalon keresztül), azonban kifejezetten a közbiztonságra vonatkozó kérdést nem tartalmazzák. Ilyenek például a Gallup nemzetközi tanácsadó szervezet által 2013-ban publikált a Globális Jólét Index (Global Well-Being Index – GWI) (Standish, Melanie – Witters, Dan 2014), az ENSZ által 2012 óta évente publikált Világ Boldogság Riport (World Happiness Report – WHR) (Helliwell et al. 2018), hazai példát említve pedig Kiss Kornélia (2015) által a balkáni országokban alkalmazott életminőség felmérés, ahol az életminőség szinonimájaként tekinti a boldogságot.

A közbiztonságra, bűnözésre vonatkozó kérdéseket is tartalmazó életminőség felmérések között vannak olyanok, amelyek esetében az eredmények részletei vagy nem érhetők el online vagy csak nehezen (nem felhasználóbarát felületen, vagy nem ingyen). Előbbire példa a The Economist heti magazin által készített Where to be born index (The Economist 2012). Utóbbira pedig a New Economics Foundation szervezetnek a 2006-tól publikált Boldog Bolygó Indexe (Happy Planet Index – HPI) említhető példaként, mely négy tényezőt vesz figyelembe: az emberek jólétét, a várható élettartamot, a jövedelmi egyenlőtlenségeket és az ökológiai lábnyomot. A jólét alindikátorukhoz a Gallup World Poll felmérésének eredményeit használják, amely bár tartalmaz közbiztonságra vonatkozó kérdéseket, azonban az eredmények ilyen részletességben nem hozzáférhetők.

Amikor valaki szeretne információhoz jutni bizonyos ország(ok) életminőségéről, és ezen belül a közbiztonságáról, akkor olyan honlapokat keres, ahol ezeket az információkat könnyen és gyorsan megtalálja. Az Eurofound szervezet Európai

2 A második és a harmadik fejezet a <https://www.numbeo.com/> honlapon elérhető módszertani leírások és statisztikák alapján készült. (Letöltés ideje: 2018. november 8.)

Életminőség Felmérése (European Quality of Life Survey – EQLS) például ilyen (Eurofound 2017). Online elérhető minden kérdésükre adott válasz országokra aggregálva.³ A rendszer hátránya, hogy nincsenek egy indexbe összegezve a közbiztonságra vonatkozó kérdések eredményei.

A továbbiakban részletezésre kerülő felmérésnek előnye az előző bekezdésben említett EQLS-hez képest, hogy nemcsak európai országokról nyújt információkat, hanem a világ országairól, sőt, városokról is. Ezen felül, az eddig említett minden felmérés hátrányát kiküszöböli: felhasználóbarát online lekérdezési lehetőség, ingyenes, tartalmaz a közbiztonságra vonatkozó kérdéseket, és ezeket egy indexbe is tömöríti. További előnye, hogy nemcsak időszakosan (például) évente méri fel, hanem folyamatosan.

A Numbeo életminőség indexe, és közbiztonsági alindexe⁴

A Numbeo 2012 óta működik. Az az egyes városokra, illetve országokra vonatkozó begyűjtött adatokból egy életminőség indexet képez, amelynek értéke minél nagyobb, annál jobb a vizsgált terület életminősége. Az életminőség számszerűsítéséhez az 1. táblázatban felsorolt területeket veszik figyelembe. A kompozit mutatóra pozitív hatással van a lakosság számára kedvezőbb vásárlóerő és lakásbérlet, a jobb egészségügy, biztonság és klíma. Az életminőséget csökkentik a jövedelemhez viszonyítva magas lakásárak, a magas megélhetési költségek, a hosszú közlekedési idők, és a magas szennyezettség. Amennyiben a végső életminőség index esetleg negatív számot eredményez, úgy azt nullának tekintik.

<i>Előjele</i>	<i>Neve</i>	<i>A nagyobb érték</i>	<i>Súly</i>
+	vásárlóerő és lakásbérlet	jobb	0,4
+	biztonság		0,5
+	egészség		0,4
+	klíma		1/3
-	lakásár/jövedelem arány	rosszabb	1
-	megélhetési költségek		0,1
-	közlekedés		0,5
-	szennyezettség		2/3

1. táblázat.

A Numbeo életminőség-indexének összetevői (alindexei, és ezek súlyai)

(Forrás: a <https://www.numbeo.com> oldalon elérhető módszertani információk alapján saját szerkesztés.

(Letöltés ideje: 2018. november 8.)

³ A legutóbbi, 2016. évre vonatkozó felmérés eredményei itt érhetők el: <https://www.eurofound.europa.eu/hu/data/european-quality-of-life-survey> (Letöltés ideje: 2018. november 9.)

⁴ A fejezet a <https://www.numbeo.com/> honlapon elérhető módszertani leírások alapján készült. (Letöltés ideje: 2018. november 8.)

Az adatokat beviheti egyrészt bárki, másrészt honlapokról gyűjtik (például online elérhető szupermarketek webshopjáról, taxis cégek online árlistáiról, kormányzati intézmények honlapjáról), harmadrészt újságcikkekből. Például az árakkal kapcsolatban eddig⁵ 8649 város 4 830 853 árait töltötte fel a rendszerbe 395 351 felhasználó. Többféle-képpen tisztítják a begyűjtött adatokban lévő zajokat. Az egyik legegyszerűbb ilyen szűrő a kiugróan magas értékekre vonatkozik. Ignorálják azokat az adatokat, amely legalább 4-szer nagyobb, mint az enélkül a kiugróan magas érték nélkül számított átlag. (Példaként azt említik, hogy ha négy ember véleménye alapján számítanának egy mutatót, és ez a négy ember a 4, 5, 6, 20-as számot vinné be a rendszerükbe, akkor a 20-at törlik, mivel a többi adat átlaga 5, és a 20 legalább 4-szer annyi.) Ezen kívül további, bonyolultabb, heurisztikus módszereket is alkalmaznak az adatok tisztítására.

A teljes életminőséget kifejező mutatóról a továbbiakban áttérünk a közbiztonságot mérő alindexére, amelyet a bűnözési index komplementereként képeznek.

A bűnözési indexet a kormányzati és tudományos felmérésekhez hasonlóan egy olyan felmérés keretében mérik, ahol a vonatkozó kérdésekre egy -2-től 2-ig terjedő skálán válaszolhatnak a kérdőívet kitöltők, ahol -2 jelenti a nagyon rossz közbiztonságot, 2 nagyon jó közbiztonságot. A tanulmány írásáig⁶ összesen 58 105 fő töltötte ki ezt a közbiztonsághoz kapcsolódó kérdőívet a világ 4837 városára vonatkozóan. A kérdőív a település kapcsán a következő kérdéseket tartalmazza:

- Mennyire érzi súlyosnak
  - a bűnözés szintjét?
  - a kábítószer-használók és -terjesztők általi problémákat?
  - a tulajdon elleni bűncselekményeket? (például vandalizmus vagy betörés)
  - az erőszakos bűncselekményeket? (például támadás vagy fegyveres rablás)
  - a korrupció és a megvesztegetés problémáját?
- Hogyan változott a bűnözés szintje az elmúlt három évben?
- Mennyire érzi magát biztonságban, ha sétál
  - nappal?
  - éjszaka?
- Mennyire aggódik azon, hogy
  - meglopják vagy kirabolják?
  - az otthonába betörnek és meglopják?
  - ellopják az autóját
  - ellopják az autójából a tulajdonát?
  - fizikailag megtámadják idegenek?
  - utcán vagy nyilvános helyen bárki zaklatja?
  - fizikai támadás áldozata lesz a bőrszíne, etnikai hovatartozása vagy vallása miatt?

A könnyebb értelmezhetőség kedvéért az egyes kérdésekre a [-2, 2] skálán beérkezett válaszokat a 0–100 intervallumra aggregálják. Az elmúlt 3 évben beérkezett válaszokat vesszük figyelembe. Csak azokra a településekre publikálják az eredményeket, amelynek közbiztonságáról egy bizonyos létszámnál többen nyilatkoztak.

5 2018. november 8-ig.

6 2018. november 8-ig.

A 0–100 skálán mért bűnözési szintnek a következők szerinti értelmezését javasolják:

- 20 alatt: nagyon alacsony
- 20–40: alacsony
- 40–60: közepes
- 60–80: magas
- 80 felett: nagyon magas

bűnözési szintről beszélhetünk.

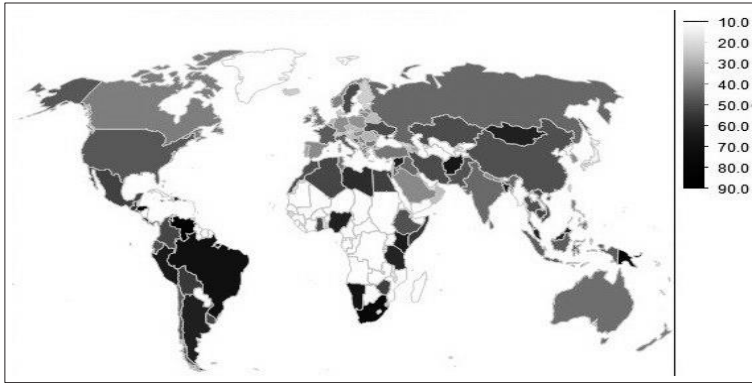
A honlap szerkesztői szerint felmerülhet ellenük a kifogás, miszerint az általuk számított bűnözési index pontatlanabb, mint a kormányzati statisztikák. Ez ellen két indokkal védekeznek. Egyrészt nem minden országban tartják nyilván, vagy legalábbis nem minden országban publikálják a bűnözési statisztikákat. Másrészt, amely országokban ezt megteszik (például hozzáférhető az egy főre jutó bűncselekmények településenkénti száma), ott ez alkalmas arra, hogy az adott ország különböző települései összehasonlíthatóak legyenek bűnözési szempontból, azonban különböző országok (településeinek) összehasonlítására kevésbé alkalmasak. Ennek oka egyrészt, hogy néhány országban az állampolgárok nagyobb valószínűséggel jelentenek bűncselekményeket, mint más országokban, másrészt az, hogy az adatokat a kormányzati intézmények befolyásolhatják. A honlap készítői fontosnak tartják kihangsúlyozni, hogy az általuk publikált adatokra nincsenek befolyással kormányzati szervek.⁷

Hazánk közbiztonsága nemzetközi viszonylatban

Az 1. ábra térképen mutatja a legfrissebb, 2018 évközi bűnözési indexet. Az országok színezése a 0–100 skálán mozgó összesített eredményeik alapján történt. Minél nagyobb a bűnözési index, annál sötétebb szín jelöli az országot. A térkép szélsőséges színeire koncentrálva azt látni, hogy a legmagasabb bűnözési index leginkább Dél-Amerika és Dél-Afrika (mintába bevont) országaiban tapasztalható. A legtöbb alacsonyabb bűnözési index pedig Közép-Európában. A teljes rangsorban 117 ország szerepel, közülük Japán végzett az 1. helyen (náluk a legalacsonyabb a bűnözés), őket követi: Katar, Szingapúr, Egyesült Arab Emírségek, Grúzia, Észtország. A lista utolsó hat helyezettje: Brazília, Trinidad és Tobago, Dél-afrikai Köztársaság, Honduras, Papua Új-Guinea, Venezuela. Magyarország a 30. a listában. Az előttünk és utánunk lévő 3 ország: 27. Portugália, 28. Lengyelország, 29. Bahrein, 30. Magyarország, 31. Németország, 32. Spanyolország, 33. Szaúd-Arábia. (Lásd: 1. ábra)

Európa jobb láthatósága érdekében a 2. ábra az 1. ábra kinagyított változata. Hazánkat a szomszédos országokkal összehasonlítva szembejövő, hogy Ukrajnában sokkal magasabb a bűnözés, mint hazánkban. Az ábrán nem látványos, de Szerbiában is kevésbé magasabb a bűnözés, mint Magyarországon. A többi szomszéd államban viszont lényegesen jobb az emberek biztonságérzete, mint nálunk. Viszont Magyarország olyan országoknál teljesít jobban e téren, mint Olaszország,

⁷ Forrás: <https://www.numbeo.com/common/about.jsp> (Letöltés ideje: 2018. november 8.)

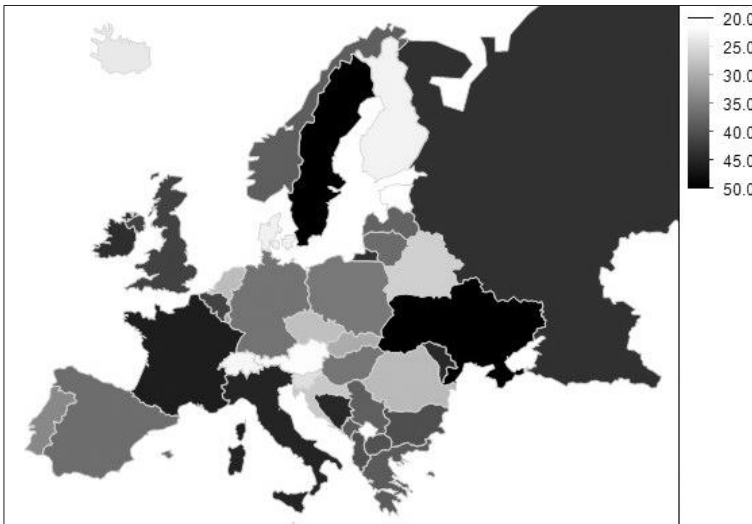

1. ábra.

Bűnözési index (globális, 2018 évközép)

(Forrás: saját készítésű ábra a Numbeo honlapján elérhető adatok alapján.)

Franciaország, Belgium vagy az Egyesült Királyság. A 39 országot rangsoroló listán az 1. Észtország, 2. Ausztria, 3. Svájc. Az utolsó három helyezett: 37. Franciaország, 38. Svédország, 39. Ukrajna. Hazánk a 18. helyen foglal helyet.

2. ábra.

Bűnözési index, Európa (2018 évközép)

(Forrás: saját készítésű ábra a Numbeo honlapján elérhető adatok alapján.)

Hazánkban belül az alábbi 22 város közbiztonságáról érhetők el információk (ezekről a városokról töltötték ki elegendően a kérdőívet ahhoz, hogy nyilvánosságra hozzák az eredményeket): Budapest, Budaörs, Debrecen, Eger, Esztergom, Gödöllő, Győr, Hódmezővásárhely, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Sopron,

Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely, Tatabánya, Várpalota, Veszprém, Zalaegerszeg.

Városonként lekérdezhetők a teljes bűnözés-kérdőív eredményei. (Országonként ezek nem érhetők el, csak az országra összesített bűnözési index.) Ebből néhány magyar város eredményét tartalmazza a 2. táblázat.

	Budapest	Veszprém	Miskolc
A) A kérdőív bűnözéssel kapcsolatos kérdései (az alacsonyabb érték a jobb)			
Mennyire érzi súlyosnak			
– a bűnözés szintjét?	33,18	12,50	65,91
– a kábítószer-használók és -terjesztők általi problémákat?	35,69	37,50	59,09
– a tulajdon elleni bűncselekményeket? (például vandalizmus vagy betörés)	48,72	29,17	70,45
– az erőszakos bűncselekményeket? (például támadás vagy fegyveres rablás)	26,05	4,17	55,56
– a korrupció és a megvesztegetés problémáját?	73,87	58,33	75,00
Hogyan változott a bűnözés szintje az elmúlt három évben?	47,31	58,33	54,55
Mennyire aggódik azon, hogy			
– meglopják vagy kirabolják?	30,30	4,17	65,91
– az otthonába betörnek és meglopják?	35,79	16,67	52,27
– ellopják az autóját?	39,22	25,00	45,45
– ellopják az autójából a tulajdonát?	44,53	25,00	56,82
– fizikailag megtámadják idegenek?	29,19	25,00	63,64
– utcán vagy nyilvános helyen bárki zaklatja?	33,64	16,67	63,64
– fizikai támadás áldozata lesz a bőrszíne, etnikai hovatartozása vagy vallása miatt?	27,69	16,67	54,55
B) A kérdőív közbiztonsággal kapcsolatos kérdései (a magasabb érték a jobb)			
Mennyire érzi magát biztonságban, ha sétál			
– nappal?	83,18	91,67	50,00
– éjszaka?	59,40	70,83	27,27
Összesített indexek			
– bűnözés	37,00	23,04	61,02
– biztonság	63,00	76,96	38,98

<i>A tónusok jelentése:</i>	A közbiztonság szintje		
	alacsony	közepes	magas
A) bűnözés	60–100	40–60	0–40
B) közbiztonság	0–40	40–60	60–100

2. táblázat.

Néhány hazai város közbiztonsága

(Forrás: saját összeállítás a Numbeo honlapján elérhető adatok alapján.)

Három várost választottunk: a fővárost, Veszprémet és Miskolcot. Két oka van annak, hogy Veszprémet választottuk. Egyrészt azért, mert Veszprémről más, primer forrásból is rendelkezésünkre állnak adatok a közbiztonságra vonatkozóan (Lőrincz et al. 2018; Raffay et al. 2018), és a későbbiekben majd szeretnénk ezekkel összevetni a Numbeo statisztikáit. Továbbá Veszprém esetében azért is fontos a közbiztonság kérdése, mert a Balaton kiemelt turisztikai fejlesztési térség (GOV 2016) legnagyobb városaként hangsúlyos a turisták általi megítélése, amelyben jelentős szerepet tölt be a közbiztonság. Miskolcra azért esett a választásunk, mivel a közutadat rossz közbiztonságot társít a városhoz, és kíváncsiak vagyunk, hogy a Numbeo eredményei mennyire erősítik ezt meg.

A 2. táblázatban minél több minél sötétebb háttérű érték van egy város oszlopában, annál nagyobb a közbiztonság. A vizsgált 3 város közül Veszprémben a legjobb a közbiztonság, majd Budapesten, végül Miskolcon.

* * *

Mindannyiunk számára fontos az életminőség, és ezen belül a közbiztonság. A tanulmány bemutatta, hogy az életminőséget mérő mutatóknak milyen fajtái vannak. A vizsgálat tárgyául a Numbeo világméretű felmérés került kiválasztásra, melynek több oka is volt, leginkább az, hogy van közbiztonságra vonatkozó részindexük is, és ennek almutatóira vonatkozó eredmények is hozzáférhetők.

A kutatás célja annak bemutatása volt, hogy hazánk hol foglal helyet a nemzetközi közbiztonság-térképen. 2018 közepén a világ 117 országának rangsorában hazánk a viszonylag jónak számító 30. helyen található. Európa 39 országán belül pedig körülbelül a lista felénél, a 18. helyen szerepel. Magyarországon belül bemutatásra kerültek a főváros, és további két város (Veszprém és Miskolc) részletes eredményei, melyek közül Veszprémben a legjobb a közbiztonság, és Miskolcon a legrosszabb. Feltételezhető, hogy a Numbeo nélkül is ezt a sorrendet állította volna fel a legtöbb magyar e három város közbiztonságára vonatkozóan. Ez erősítheti a Numbeo holnapján lévő adatokba vetett bizalmat. Ezáltal például külföldi úti cél választása előtt esetleg többen fogják úgy gondolni, hogy érdemes előzetesen megnézni a Numbeo által publikált adatokat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csíte András – Németh Nándor (2007): Az életminőség területi differenciái Magyarországon: A kistérségi szintű HDI becslési lehetőségei. *Budapest Working Papers on the Labour Market*, No. BWP – 2007/3, ISBN 978-963-9796-04-1 <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/108433/1/bwp0703.pdf> (Letöltés ideje: 2018. november 03.)
- Eurofound (2017): *European Quality of Life Survey 2016: Quality of life, quality of public services, and quality of society*. Luxembourg, Publications Office of the European Union.
- https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1733en.pdf (Letöltés ideje: 2018. november 06.)
- GOV (2016): 429/2016 (XII. 15.) Korm. rendelet a turisztikai térségek és a kiemelt turisztikai fejlesztési térségek meghatározásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1600429.KOR&txtreferer=00000001.TXT>, (Letöltés ideje: 2018. október 20.)

- Helliwell, John F. – Layard, Richard – Sachs, Jeffrey D. (2018): *World Happiness Report 2018*. New York, Sustainable Development Solutions Network.
https://s3.amazonaws.com/happiness-report/2018/WHR_web.pdf (Letöltés ideje: 2018. november 09.)
- Józan Péter (2008): A módosított humán fejlettségi mutató (MHFM) és alkalmazhatósága az életminőség mérésében. *Statistikai Szemle*, 86. évfolyam, 10–11. szám, pp. 949–969. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2008/2008_10-11/2008_10-11_949.pdf (Letöltés ideje: 2018. október 21.)
- Kiss Kornélia (2015): *A szubjektív életminőség sajátosságai a Balkánon és Törökországban*. PhD értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő.
http://archivum.szie.hu/JaDoX_Portlets/displayContent?docId=14788&secId=15690 (Letöltés ideje: 2018. november 09.)
- Kopp Mária – Martos Tamás (2011): A társadalmi összjóllét jelentősége és vizsgálatának lehetőségei a mai magyar társadalomban I. Életminőség, gazdasági fejlődés és a nemzeti összjólléti index. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 12. évfolyam, 3. szám, pp. 241–259.
<http://real.mtak.hu/58139/1/mental.12.2011.3.3.pdf> (Letöltés ideje: 2018. október 20.)
- Lőrincz Katalin – Lang Letícia – Banász Zsuzsanna (2018): A Balaton régió imázsa a helyi lakosság körében. Kézirat. Tervezett megjelentetési hely: Modern Geográfia folyóirat.
- Michalkó Gábor (2010): *Boldogító utazás. A turizmus és az életminőség kapcsolatának magyarországi vonatkozásai*. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. ISBN: 978 963 9545 28 1
<http://www.mtafk.hu/konyvtar/kiadv/Boldogito.pdf> (Letöltés ideje: 2018. november 07.)
- Raffay Ágnes – Lőrincz Katalin – Szabó Renáta – Banász Zsuzsanna (2018): A Balaton térség közbiztonsága. Kézirat. Tervezett megjelentetési hely: a III. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia konferenciakötete.
- Standish, Melanie – Witters, Dan (2014): *Country Well-Being Varies Greatly Worldwide*. Gallup.
<https://news.gallup.com/poll/175694/country-varies-greatly-worldwide.aspx?version=print> (Letöltés ideje: 2018. november 08.)
- The Economist (2012): *The lottery of life. Where to be born Index*.
<https://www.economist.com/news/2012/11/21/the-lottery-of-life> (Letöltés ideje: 2018. november 09.)